

16.6.2022

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta
HE 84/2022 vp / Asiantuntijalausuntopyyntö

Asia: HE 84/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain, kotoutumisen edistämisestä annetun lain sekä työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri (Eksote) kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi tämän lakipaketin viimeistelyssä.

Esitykseen laiksi työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta meillä ei ole lausuttavaa. Etelä-Karjalan kunnat eivät kuulu työllisyyden edistämisen kuntakokeiluihin. Olemme vuodesta 2017 toteuttaneet sopimuspohjaista laajennetun monialaisten yhteispalvelun toimintamallia, jossa kaikki TE-toimiston yksilöllisen tuetun työllistymisen palvelulinjan asiakkaat kuuluvat monialaisen yhteispalvelun piiriin lakisääteisistä typ-kriteereistä riippumatta.

Lakiin työllistymistä edistävästä yhteispalvelusta esitetään pääosin teknisiä muutoksia hyvinvointialueiden palvelutoiminnan käynnistyessä 1.1.2023. Kunta päivitetään laissa pääosin hyvinvointialueeksi. Tämä muutos vastaa hyvin tapaa, jolla monialaista yhteispalvelua (typ) on Etelä-Karjalassa toteutettu. Eksote on käytännössä ollut ”kuntapuolen” vastuutoimija monialaisessa yhteispalvelussa vuodesta 2010 alkaen, kun sote-palveluiden järjestämisvastuu siirtyi kunnilta kuntayhtymälle. Eksoten edustaja toimii myös typ-johtoryhmän puheenjohtajana ja typ-johtajan työntekijä on Eksote. Kunnat ovat edustettuna typ-johtoryhmässä. Kunnat eivät ole osoittaneet monialaiseen yhteispalveluun omaa henkilöstöään. Yhteistyötä ja tehtäväjakoa on rakennettu tiiviillä keskinäisellä vuoropuhelulla vuosien ajan ja yhteistyö toimii erittäin hyvin.

4 §:n lisäys: ”Lisäksi monialaiseen työllistymissuunnitelmaan voidaan tarvittaessa sisällyttää muita työttömän osaamista, työmarkkinavalmiuksia ja työ- ja toimintakykyä lisääviä palveluja ja työnhakuun liittyviä toimia” on hyvä ja tervetullut lisäys. Tässä voisivat tulla kysymykseen vaikkapa järjestöjen tai kuntien hyvinvointia ja osallisuutta lisäävät palvelut, joista heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevat henkilöt voivat hyötyä.

16.6.2022

7 §:n mukaan kunnat edelleen nimeäisivät henkilöt, jotka johtavat monialaisen yhteispalvelun järjestämistä. Tämä on perusteltua. Tätä kautta kunnilla säilyy rooli monialaisessa yhteispalvelussa, varsinkin kun TE-palvelujen järjestämisvastuu on vuoden 2024 aikana siirtymässä kuntapohjaiselle järjestäjälle. Epäselväksi jää, onko mahdollista, että kunnat voivat halutessaan nimittää typ-johtajaksi hyvinvointialueen tai Te-palvelujen palveluksessa olevan henkilön. Tähän voisi olla esim. Etelä-Karjalassa halukkuutta ainakin vuoden 2023 ajaksi.

Kaiken kaikkiaan Etelä-karjalan toimintamalliin peilaten, esitetyt muutokset itse asiassa vastaavat sitä tapaa, jolla työllistymistä edistävä yhteispalvelu on alueellamme hoidettu. Toimintamalli on lyhyesti esitelty pp-esityksessä.

Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta:

Hyvinvointialueen käynnistyminen 1.1.2023 alkaen aiheuttaa Etelä-Karjalassa kotoutumispalveluiden uudelleenjärjestelyn. Eksote on hoitanut keskitetysti kuntien puolesta osan kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaisista palveluista sekä koordinoinut monia yhteisesti hoidettavaksi sovittuja asioita. Nykyinen toimintamalli on lyhyesti kuvattu pp-esityksessä. Etelä-Karjalan kunnilla on muun muassa yhteinen kotouttamisohjelma, jonka laadinnasta ja toimeenpanosta Eksote on vastannut. Tämä toiminta ja henkilöstö siirtyvät 1.1.2023 liikkeenluovutuksena kunnille.

Parhaillaan Etelä-Karjalan kunnat selvittävät kotoutumispalveluiden yhteistyölle uutta sopimus pohjaista mallia. Yhteistyö alueen kuntien kesken hyödyttää kotoutuja-asiakkaita tasavertaisten ja laadukkaiden palveluiden saamisen näkökulmasta. Etelä-Karjalassa on tulevaan muutokseen valmistauduttu Eksoten kotouttamispalveluiden toiminnallisen tarkastelun ja organisaation mukauttamisen osalta eriyttämällä toimintaa eri osa-alueisiin (sosiaali- ja terveyspalvelut, ohjaus- ja neuvonta sekä osallisuus ja hyvinvoinnin edistäminen).

Tiivis ja hyvä verkostoyhteistyö on ensiarvoisen tärkeä asia. Muutoksessa on tärkeää määritellä kuntien kanssa riittävän tarkasti se, mitä kuntien vastuulla oleva kotoutumisen edistäminen pitää sisällään, ja mitä taas ovat kotoutumista edistävät sosiaali- ja terveyspalvelut. Ei saa päästä syntymään tilannetta, jossa maahanmuuttaja jää ilman tarvitsemaansa tukea, kun viranomaisten vastuut eivät ole selkeästi määritellyt. On myös tarkasteltava kriittisesti niitä mahdollisia kohtia, joissa muodostuu tarpeetonta päällekkäistä työtä.

16.6.2022

Lakiesityksen 10 §:n mukaan hyvinvointialue *voi* työ- ja elinkeinotoimiston tai kunnan pyynnöstä osallistua 1 momentissa tarkoitettuun alkukartoitukseen, jos palvelujen yhteensovittamista tarvitaan. Samoin lakiesityksen 13 §:ssä todetaan, että hyvinvointialue *voi* työ- ja elinkeinotoimiston tai kunnan pyynnöstä osallistua 1 momentissa tarkoitettun kotoutumissuunnitelman laatimiseen, jos palvelujen yhteensovittamista tarvitaan. Onko sana ”voi” turha molemmissa pykälissä? Jos muut toimijat arvioivat, että henkilön tai perheen sotepalvelujen tarve on ainakin arvioitava, lienee perusteltua, että hyvinvointialue asiakkaan prosessiin osallistuu.

15 §:n säädös siitä, että alaikäiselle ilman huoltajaa saapuneelle ja oleskeluluvan saaneelle laaditaan aina kotouttamissuunnitelma yhdessä hyvinvointialueen kanssa, on hyvä lisäys.

28 §:n mukaan vastuu lapsille ja nuorille tarkoitetuista pienryhmäkodeista tai muusta asuinyksiköstä tulisi hyvinvointialueelle. Tämä on perusteltua. Toiminnan sisällön säätelyssä sovelletaankin lastensuojelulakia ja sosiaalipalveluilla on parempi valmius alaikäisen lapsen huoltoon kuin kunnilla. On hyvä asia, että laissa edellytetään kunnan kuulemista ennen pienryhmäkodin tai muun asuinyksikön perustamista. Kunnan peruspalveluilla on iso merkitys alaikäisten lasten ja nuorten elämässä.

41 § Sopimus kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä: Pykälässä säädetään siitä, että kunnan on kuultava hyvinvointialuetta ennen sopimuksen laatimista tai tarkistamista. Velvoite kuulemisesta on tärkeä ja aiheellinen, kuten myös 43 §. Etelä-Karjalassa onkin toimittu yhteistyössä kuntien ja Eksoten kesken niin sopimuksien laatimisen kuin myös kuntaan osoittamisen osalta. Yhteistyö on erittäin tärkeää pakolaisten vastaanoton onnistumisen osalta. Yhteistyöhön on ollut tärkeä sitouttaa myös muut keskeiset toimijat, kuten TE-palvelut, kotoutumiskoulutusta järjestävät tahot ja kolmas sektori.

43 §:ssä säädetään kansainvälistä suojelua tarvitsevan tai humanitäärisellä perusteella Suomeen otetun henkilön kuntaan osoittamisesta. Esityksen mukaan kunnan on kuultava hyvinvointialuetta ennen kuntaan osoittamista, *jos henkilöllä on ilmeisiä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelun tarpeita*. Näkemys meidän mukaan kursivoidun sivulauseen voisi jättää laista pois. Kunta ei lähtökohtaisesti pysty arvioimaan ilmeistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden tarvetta. Kun on kyseessä tässä pykälässä tarkoitettuista henkilöistä, on hyvinvointialueen kuuleminen aina perusteltu, koska tarve vähintäänkin terveyspalveluille lienee aina olemassa.

16.6.2022

On hyvä ja välttämätön asia, että myös hyvinvointialueelle maksetaan laskennallista korvauksia ja muita korvauksia laissa säädettyjen palvelujen ja tehtävien toteuttamisesta. Korvauksia maksetaan sellaisiin henkilöryhmiin kuuluvista, joilla valtaosalla on myös hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevien palveluiden tarvetta. Terveyspalveluiden lisäksi näitä ovat esimerkiksi toimeentulotukeen liittyvät kysymykset sekä lasten neuvolapalvelut ja oppilashuollon palvelut.

87 a ja 87 g pykälät Kansaneläkelaitoksen velvollisuus luovuttaa tietoa kunnalle sekä hyvinvointialueelle:

On hyvä, että tietojen luovutus koskee sekä kuntaa että hyvinvointialuetta. Tärkeä on huomioida tietojen luovuttamiseen liittyvä ero. Kunnalle tietoja voidaan luovuttaa alkukartoituksen käynnistämistä varten, hyvinvointialueelle sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämistä varten.

Tiina Kirmanen
Johtaja
Aikuisten monialaiset palvelut
Etelä-karjalan sosiaali- ja terveyspiiri, Eksote